PLANINSKI VESTNIK
GLASILO »SLOVENSKEGA PLANINSKEGA DRUŠTVA«
28. LETNIK 1. MARCA 1928 ŠTEV. 3

Potočnik Miha: Jalovčeva severna stena

Krona Planice je drzni Jalovec; o njem govorimo še danes s spoštovalno besedo, danes v času markacij, žic, planinskih hotelov i. dr. Saj baš to je resnica, za mene prej vesela ko žalostna, da je ta del naših planin še skoro nedotaknjen, zato tem privlačnejši. Zategadelj ima tudi malo obiskovalcev: »Kaj bi hodil v to od Boga zapuščeno gmajno, ko imaš drugod brez nevarnosti dobrega vina in drugih dobrot v izobilju! Na Jalovec naj hodijo tisti plezalci, katere je Bog udaril.« Jaz pa pravim: »Vsakemu svoje! A Bog živi modre ljudi, da nam dado planinske postave, ki nam ohranijo Planico in Martuljek, kakor sta.«

Kako se spi na perišču slame, ni vsakemu tako dobro znano kakor nam: dobro nam je bilo tisto noč pod Jalovcem. Užitek je, če takole posediš v noč ob toplem ognju in nato zaspiš v pričakovanju na bogati jutrišnji dan, ki te vsezgodaj predrami. Godrnjav si še in krmežljav, dokler ne pogledaš skoz okno v jasno avgustovo jutro, ki je kakor električna iskra v tvojo zaspanost: nimaš več obstanka.

Korajžno je zastavil Jože korak in naša družbica je kaj kmalu mlela s svojimi kvedrovci obširna prodišča pod Jalovcem. Melišča, strah in nadlega planinska, kako ste zgovorna — v vsakem kamnu beseda, povsod sled kiparja narave.

Na razpotju smo. Štirje v kuloar, mi trije na desno vkreber proti Kotovemu sedlu. Zmenili smo se bili včeraj: Pavla, Jože in jaz, da preplezamo severno Jalovčevo steno. Na razpotju smo nalovili v steklenico vode, nato smo prebrodili še tisto zamudno prodnato pobočje do pod severne stene, kjer smo se po svojih močeh utaborili na veliki skali za realne užitke, po načelu »primum vivere . . .«

Nato pa na delo. Študirali smo smer vzpona; kajti stena do sedaj, kolikor mi je znano, tod še ni bila preplezana; res da nismo našli v steni nikakih znakov o tem. Vstopa sta možna dva: tik pod vrhom ali višje desno koncem snežišča pod izrazitim stolpom sredi zahodnega Jalovčevega grebena. Za drugim vstopom pa bi bila potem potrebna sila dolga traverza levo po terasi sredi stene, ki bi privedla zopet v pravo smer. Zato smo se odločili za levi vstop.

Ker je 18. in 19. avgusta 1927 (plezali smo 21.) v višjih legah snežilo in je padala toča, je ležalo skozi po steni, koder je nagnjena,

po ploščah in stopih za dobra dva prsta snega, pomešanega s točo; zato je bila stena vsa razmočena, polzka in črno pomazana in zategadelj malo vabljiva. Poleg tega se je pod vrhom stene letos pomladi odklal silen sklad, ki je videti od spodaj kakor velikanska bela lisa levo od vrha. V tej beli steni je kamenje vse zrahljano, veter je takrat od strani nanosil v njo snega, ki se je zdaj topil in je razmakal steno, da je venomer brnelo kamenje v dno, in to najhuje v naši smeri, ker je držala ravno pod belo liso navzgor. Zato je bila stena v tem stanju skrajno opasna, objektivna nevarnost velika.

Na počivališču smo zložili vse nepotrebne stvari v Pavlin nahrbtnik in ga pustili tam — ker bi nas močno oviral — obesili kline in kladivo za pas ter odrinili. Par korakov smo še lezli naravnost v strmino po produ; nato smo stopili na strmo zledenelo snežišče v kotu pod zahodnim grebenom. Hoja po snegu je bila zelo utrudljiva, ker je bil sneg strm in trd. Dvigali smo se v ključih po desnem robu snežišča, zaradi padajočega kamenja; nato smo zavili na levo povprek do vstopa v steno. Preskočili smo zev med snegom in steno ter smo ob ½ 11. uri začeli plezati; zamudili smo se z ogledovanjem in s čakanjem, da se morda padanje kamenja unese. Pa se ni; nasprotno, vedno hujše je bilo radi solnca in toplote. —

Vstopili smo v slabo izražen, širok pa plitev žleb in plezali v čevljih nekaj metrov po stopih, podobnih pretrgani polički, v kotu najprej na levo in nato desno gori do pripravnega mesta pod previso, kjer smo se preobuli v plezalke in se navezali na 50 m vrvi. — Vstop je jako markantno izražen in je dobro viden s prodišča pod Kotovim sedlom: od snega se vleče gori proti sredi stene črna, umazana zajeda, nalikujoča ogromnemu kaminu, s štirimi votlinami v presledkih. — V žlebu je bilo vse polno toče, skale gladke, mokre in krušljive. Nad mestom, koder smo se navezali, je zarezan v steno ozek kaminček, ki ga je Pavla kot prva porabila, da je prišla vrh njega na primeren stop. Nad kaminom je takoj navpična, zrahljana stena, višje gori nekoliko previsna. V to steno je Pavla zabila klin in se na njem zavarovala, da je potem zmagala previso s sunkom od desne na levo šele po dvakratnem brezuspešnem tipanju za prehodom, ker je teren sila opasen in brez dobrih prijemov. Previs se je končal v prvi votlini, posuti z razmočenim prodom in podobni prostornemu oboku. Z Jožetom sva ves čas čakala spodaj in z bojaznijo prisluškovala kameneni toči, ki se je venomer vsipala z višine čez celo steno v drznih lokih. Brž kone bi se vrnili, da ni bila Pavla že previsoko in na varnem v prvi vdolbini, kamor sva ji nato sledila, dobro zavarovana, zaporedoma tudi midva. Skušala sva izbiti klin pod previso, bil pa je pretrdno zabit in je ostal na mestu za spomin.

Iz prve votline smo plezali potem na levo ven v gladko in drsečo steno, nato po zajedi v drugo votlino, do katere se povzpneš

spet čez majhen previs. Ta odsek je za predplezalca silno eksponiran in nevaren, od spodaj je možno le slabo varovanje. Od druge luknje se stena za spoznanje bolj nagne do drobljive previse pod tretjo luknjo, ki je precej obširna in vdolbena v zajedo tako, da smo se lahko v njej varovali pred kamenjem, ki se na noben način ni hotelo pomiriti. Teren med vsemi štirimi votlinami si je zelo podoben: povsod strme, zasnežene plošče brez zanesljivih in zadostnih oprimkov, nad vsako dolbino je potrebna traverza na levo ven, ki je nato zvezana s previsno stopnjo v naslednjo jamo. Prečkanje na levo po odprti steni izven zajede je bilo na vso moč opasno vsled letečega kamenja. V četrti in zadnji luknji, ki je največja, s položnim dnom in z vlažnimi stenami, smo se oddahnili. Zgradili smo piramido; nato je Pavla zaplezala levo v gladke plošče, s točo posute. Po njih je silno zamudno in s težavo priplezala do previsne stopnice, kateri pa se da izogniti na desno po plošči tako, da prideš v loku nad njo. Pavla je bila v sila izpostavljenem položaju; Jože jo je varoval od spodaj na vrvi, stopil je nekaj korakov iz votline, da mu Pavle ni zakril obok nad njim. Tedaj pa mu je spodrsnilo, vendar se je naglo odgnal k meni v votlino, da sem ga obdržal. Pavla ni nič vedela za ta pripetljaj, ker je bila sama dosti zaposlena; na veliko srečo Jože ni imel napete vrvi do Pavle. Po tem dogodku je Jože končno pregovoril Pavlo, da je zabila klin in se na njem zavarovala s pomočjo karabinerja. Pavla ima namreč slabo navado, da se ji nikjer ne zdi potreba zabiti klin, ker slepo veruje, da se ji ne more nič zgoditi, »če ji ni namenjeno«. Pa je škoda za plezalca, če se tako zaveruje v srečo ter v lastno moč...

Ko je torej Pavla zabila klin, je napravila nekaj gibov naprej; toda vsled gladkega in razmočenega prostora je pri klinu dvakrat zaporedoma zdrsnila, a se je ujela deloma z rokami, deloma pa jo je zadržala napeta vrv ob klinu. Kakor da bi se vse obrnilo proti nam, so ravno v tem času prigrmele velikanske skale čez steno in so se prav v bližini s silnim truščem raztreščile — kar zazeblo me je in tesno mi je postalo pri srcu, ko smo videli, kako zna narava govoriti! Jože mi je pozneje pravil, da sem takrat kar barvo izpremenil, in jaz sem na njem opazil isto. Rad bi poznal človeka, ki bi tak dogodek ne deloval nanj pretresujoče. Pač, nekdo je bil tak — naša nepoboljšljiva Pavla: zunaj v odprti steni se je smejala ter se vrh vsega še prav prešerno odkrivala »basistu«, kakor je Jože nazval ta kameniti polom... Kam bo še vse to pripeljalo, če Pavla ne usmeri svoje korajže in predrznosti v pravo strugo!

Plezala je Pavla nato od klina pod previso na desno po plošči, nato levo po zasneženem sistemu plošč (»parket«) tik do pod navpičnega praga, kjer je dobila primerno stojišče za varovanje; zabila je tam tudi klin. Jože se je zatem spet navezal — moral se je

razvezati, ker je Pavla rabila daljšo vrv — in je krenil na levo spodaj iz votline, pa se mu je zopet kamenje zrušilo, da je omahnil nad prepadom; hujšega pa ni bilo, ker je bil od obeh strani na nategnjeni vrvi. Obrnil se je zato višje in izplezal lepo, a vsled toče in redkih, nesigurnih opor izpostavljeno, na plošče tik pod stropom votline. Izdrl je mimogrede še spodnji klin, nakar sem sledil jaz brez nezgode.

Od drugega klina, ki smo ga tudi izdrli, vede smer skozi kratek (4—5 m) kamin, ki je ob vrhu izrazito previsen. Iz kamina prestopiš korak na desno na majhen skalnat pomol, koder smo zopet prišli vsi trije skupaj. Na desno ali naravnost je prehod izključen, edino na levo se nahaja gladka, 80° strma plošča, ki ima v sredi prislonjeno, navidez labilno lusko v obliki deltoida; vendar je zanesljivo trdna in nudi z robovi sigurne oprimke in stopinje, da zamoreš višje. To je edina prehodna možnost, najbolj markantna posebnost v steni!

Nad lusko se stena nagne do normalne strmine; le tu pa tam je vmes še prav opasna strma stopnja. Stena je na tem mestu dobro razčlenjena, bila pa je za nas nevarna zategadelj, ker je že mejila na ono belo mesto z západnim kamenjem. V tem odseku smo porabili še en klin; pustili pa smo ga kar na mestu, ker se nam je od sile mudilo. Takisto nismo utegnili odgovarjati tovarišem, ki so se že vrnili z vrha in so zdaj odspodaj opazovali naše početje; le toliko smo jim naročili, naj neso nahrbtnik v dolino; niso pa nas razumeli.

Priplezali smo tako na rob široke, nagnjene terase pod zadnjimi stenami Jalovčevega vrha. Terasa je bila vsa pobeljena z novim snegom; pod njim je prodišče, kakor se je dalo presoditi. Višje gori ob zgornjem robu pri steni je ležal pod novim še stari, zaledeneli, črnoumazani sneg, ki s svojo vlago najbrž čez vse poletje razmaka črno zarezo z votlinami. Teraso smo premerili kar v teku navzgor in se ustavili ob gornji meji pod masivno, previsno steno, ki ne nudi nikakega prehoda; varovala nas pa je izborno pred kamenjem in šele tu smo se končno rešili te težke skrbi, ker je naša namera kazala na levo iz območja Jalovčevega kamenjanja.

Zgornji rob terase ob steni je raven in se vidi kakor za dve pedi široka polica iz samega grušča. Tu smo se toliko ustavili, da smo prišli do sape; zavili smo trdo ob steni na levo do male lopice, ki je po tleh nasuta s skalami in prodom. Na tako pripravnem mestu je pač treba pokaditi cigareto in zgraditi piramido, ko je gradivo lepo pri roki. To delo sva prevzela midva z Jožetom, Pavla pa je odrinila naprej okrog ogla stene, da je nisva videla, kaj počenja. Nameravala je pregledati nadaljnjo smer. Ker teren ni bil opasen, se nisva brigala zanjo. Jože se je celo razvezal, da si popravi vezavo. Slučajno je držal Jože vrv v rokah, ko je mene nadziral pri gradbi piramide. Tako zamaknjena v delo, naenkrat začujeva klic: »Drži!«

in ko se ozreva, vidiva, da drči tovarišica po snegu terase proti prepadu. Jože je nemudoma nategnil vrv in se trdno uprl ter tako zadržal neprostovoljno vožnjo kake 3 m pred prepadom. Drčala je Pavla kakih 12 — 15 m; jaz sem bil navezan na zadnji konec vrvi: če bi ne bil Jože pravočasno opozorjen in mož na mestu, bi se vsled silnega sunka v dolžini 50 m in zaradi moje nepripravljenosti zgodila največja nesreča.

Ali je bil to »slučaj« in »namenjeno«? Dvomim. — Zgodilo pa se je takole: Pavla je šla naprej in je motrila v višini neki kamin, če je prehoden. Z desno nogo je stala na produ, z levo pa na nekem kamnu v snegu. Misleč, da je ta kamen živ, je prenesla težo nanj; kamen pa, ki je bil le primrznjen, ni zdržal pritiska in se je odluščil... Ker se Pavla ni nikjer držala, je nujno sledil zdrsljaj, ki se je na srečo gladko iztekel.

Za tem dogodkom je Pavla, ko je prišla varno do naju, nadaljevala pot v levo smer po robu terase, zdaj seveda pazno zavarovana na vrvi, oviti okrog skalnega roba. Njej sva sledila midva. Na ta način smo za dolžino vrvi poprečkali na levico, kjer se s terase začno dvigovati nagromadene skalnate klade tako, da tvorijo z glavno steno v spojišču pravi kot. Po teh skalah smo lahko dospeli na mal grebenček, ki sega ven iz stene. Tu smo se ustavili in opozorili tovariše pod steno na nahrbtnik; nesli so nam ga potem navzdol pod kuloar.

Z grebenčka je zavila Pavla zopet na desno v glavno steno, ki je spodaj kake 3 m dobro razčlenjena, vendar popolnoma navpična; za tem je lažji teren do strmega kota v steni. Med plezanjem je Pavla z nogo sprožila za pest debel kamen, ki se je v ostrem kotu odbil proti nama spodaj. Jože se je stisnil pod steno, vendar mu je kamen z vso silo priletel v rebra, da se je kar zvil od bolečine; po požirku konjaka se je za silo popravil — udarec pa je čutil še dolgo.

Tisto strmo mesto, do katerega je Pavla priplezala in odkoder je bila sprožila kamen, ima prav posebno in zanimivo obliko. Na levo je stena, na katero sta oslonjeni dve okroglasti luski: spodnja tenka in čisto rahlo prislonjena, da se je pri prvem prijemu nagnila od odpočene podlage, druga večja pa je trdna in robata dovolj, da nudi oporo za roko. Na desno je globok prepad na zasneženo teraso, po sredi med tema mejama pa je poldrugi meter stene, ki ima na vrhnjem robu po sredi za dva prsta široko in globoko prepoko, primerno za prijeme.

Nad to prepoklino se strmina prelomi in se razmakne bolj položno v smeri proti središču hriba, nagne pa se na desno v prepad. To je obsežna plošča brez prijema in takrat je bila še zadelana s točo. Pavla je malo pod prepoko zabila klin, nato je splezal Jože pod njo, da ji je podpiral noge in ji varoval ravnotežje, ko se je splazila po vseh štirih čez težavno mesto na ploščo in previdno po njej do

njenega konca v kot med levo steno spredaj, kjer je bilo dobro mesto s stopi v snegu. Pavla je premagala to mesto tako, da je držala sklonjeno telo čim bolj ob tleh in je s tem prenesla tudi težišče nižje, kakor tudi povečala oporno ploskev. Jože je od klina plezal drugače nego Pavla, namreč pokončno in je tako zamogel uporabiti zgornjo lusko v levi steni za prijeme ter je brez posebnih težav prestopil na ploščo in dalje do Pavle. Poslala sta mi po vrvi na karabinerju kladivo, da sem izbil klin in sem nato, dobro varovan, sledil.

Iz kota v steni smo jo ubrali naprej po slabo izraženi zajedi naravnost navzgor, precej težko, ker je teren zmajan in so dobri oprimki redkost. Ko je predplezalka došla na položnejše mesto, ugodno za osiguranje, ji je sledil Jože, ki sem mu jaz radi nedostatka stopov podstavil roke in nato ramena, da je najprej pokleknil name, nato pa še stopil (med potjo se je utrgal oprimek, da me je zajahal okoli vratu) in izplezal počasi do Pavle, medtem ko sem jaz ta čas čepel v snegu pod zajedo, da me ni zadelo zrušeno kamenje. Nato sem sledil ob Pavlini asistenci skozi težavno zajedo, kjer sem na neki točki moral porabiti vrv za oprimek, ki ga v skali ni bilo. Vrh zajede sem prispel do tovarišice v ovinku, kar je bilo lažje, dasi bi se naravnost tudi dalo. Jože je med mojim plezanjem odšel že naprej po lahki skali na majhen grebenček, podoben prejšnjemu spodaj. Čez grebenček se odpre pogled v levo na ogromno, s prodom in skalami posuto streho, ki leži nekoliko nagnjena med severno in vzhodno steno in je najbrže tudi v zvezi z ono streho nad izstopom Jalovčeve severovzhodne stene.

Šele na tem grebenčku smo končno prišli na suh teren; prej je bilo vse mokro, da se je stena kar cedila. Bili smo čisto premočeni, saj smo morali plezati po zasneženih skalah in se ob nje upirati; tudi plezalke, ki so bile skozinskoz v dotiki s snegom, so bile kakor žalostne mokre cunje. Tu smo tudi odložili klobuke, ki smo jih imeli podložene še z robci, na glavi zaradi padajočega kamenja.

Z grebenčka je zlezel Jože strmo kake tri metre po suhi, dobro razčlenjeni in trdni skali na obširno, do 30° nagnjeno ploščo; za njim je šla Pavla. Pa že takoj, ko je napravila prvo stopnjo, je Jože sprožil z vrvjo kamen, ki je priletel zviška Pavli na glavo, da je kar omahnila. Narasla ji je takoj buška, ki smo jo potem na plošči obložili s snegom; resnejših posledic ni bilo. Zadnji sem splezal jaz na ploščo, ko sem še prej nabral vrv v roke in jo vrgel gori, da sem potem lahko prosto plezal. Na plošči smo se zleknili na solncu, nekaj použili in uživali dobrote suhega, s solnčnimi žarki obsijanega počivališča. Prav prileglo se je po večurnem trdem in nevarnem delu!

Pred nami se je solnčila vsa severna plat od Mangarta preko Špika do Škrlatice, sanjava Koroška s svojimi mežikavimi jezerci in prav zadaj strma kulisa ponosnih Tur. To je užitek prav posebne

odličnosti, ko obstaneš zasopel med temnimi prepadi; pod seboj zreš ta malenkostni svet v njegovih skrbeh in nadlogah, a sam si zaklenil v kamrico svojega srca bogastvo, tuje in nerazumljivo večini, ki prav zaradi tega ve toliko ljubeznivih naukov in svaril z viška doli. Ubogi modrijani! Postrižite orlu peroti in ga spravite v kurnik — kokoš!

Na plošči smo se razvezali z vrvi in smo zavili za dober korak na levo od rebra, ki se vleče proti vrhu, nato desno čez rebro pod previsen kaminček, v katerega so ob njegovem vrhu zagvozdene skale, tako da je med njimi in dnom kamina prazen prostor, ki pa je preozek za prehod; treba je od zunaj čez zagvozdo. Skozi kaminček je prehod otežkočen zaradi drobljive skale. Ker je Pavla z vidno težavo plezala skozi, ji je Jože dal že v sredi kamina vrv, katere en konec je nato z vrha vrgla doli, da sva se midva navezala; mesto je bilo skrajno eksponirano nad silnim prepadom in so mokre ter zamazane plezalke slabo opravljale svojo nalogo. Vrh kamina sva z Jožetom nabrala zanke vrvi v roke; nato smo krenili po lahkih skalah pod malim turncem že v vzhodni greben, ki smo ga obšli od leve. Ta turnček je dobro viden iz doline in tvori izstop naše smeri na greben in na prodnato streho kakih 200 korakov levo od vrha Jalovca.

Izstop je možen tudi iznad zadnjega previsnega kamina na desno po široki viseči polici in nato naravnost gori skozi širok, plitev kamin, ki se ob vrhu zoži in tvori previso. Tu bi se najbrž rabili klini ali pa »ravbarske štengce«, kolikor je mogoče presoditi od zgoraj iz lijakaste, s peskom zasute kotlinice pod velikim kvadrom, na katerem smo mi postavili izstopno piramido.

Ko smo dokončali delo s piramido in podpisi, smo preobuli čevlje in posedli k skromnemu planinskemu likofu, kakor se pač spodobi. Odtod smo se menili spet »brezžično« s tovariši spodaj, ki so odšli v dolino s Pavlinim nahrbtnikom, da ni bilo treba nam ponj hoditi. Na vrhu nas je Pavla vpisala v spominsko knjigo; malo smo se še razgledali po morju, Dolomitih, Turah, Julijcih itd. in prav težko se je bilo ločiti od razgleda, ki ne zaostaja za triglavskim, če ga celo ne prekaša. Skozi kuloar smo prav naglo odbrzeli po snegu in produ spet med svoje radovedne tovariše ...

Plezali smo vsega skupaj 6 ur in pol, čeprav smo od spodaj cenili kvečjemu na 2 — 3 ure; saj stena ne more biti višja, kakor kakih 300 m. To je dokaz za težavnost stene; kajti med potjo se nismo po nepotrebnem zamujali. Stena pa je bila skoro do vrha razmočena, gladka in polzka; kjer je razčlenjena, tam je bila osnežena. Največja nevarnost je bila seveda ona bela stena, ki nam je ves čas pošiljala svoje kamenito svarilo. Varovanje predplezalca je bilo silno težavno in ne vedno zanesljivo, ker je do posameznih dobrih mest treba

plezati na zelo dolge razdalje; zato so klini neobhodno potrebni. Vendar bi se še dosti ugodno plezalo, če bi bila stena suha; s trenjem bi bilo mogoče krasno plezati po ploščah; tudi previse bi ne bile prehude, ker se najde tupatam dober oprimek. Tako pa je bilo plezanje težavno, ker mokre plezalke niso kaj prida prijemale in so drsele, posebno če je bilo treba stopiti v sneg. Stena bi bila v suhem stanju prav lepo in užitno plezališče; toda sodeč po zamazanosti in algah, je vsaj prvi odsek stene (zareza) do viseče terase vedno in v vsakih razmerah več ali manj razmočen.

Jožef Zazula: Notranjski Snežnik in problem njegovih voda

Notranjske vode so javnost od nekdaj zanimale; toda spoznavala jih je le kosoma. Prva je bila že in za davnih časov Ljubljanica s »skrivnostno« Pivko; na primorski strani je bila Reka (Timáv) z enakim tekom. Za ostale ponikvarice svet ni vedel; ni se zanje brigal ali pa mu ni bilo znano, da tvorijo skupen sistem vodovja, kojega iztečišče je Notranjski Snežnik. Vsi: od Valvazorja, njegovih prednikov in naslednikov, do Puticka in od tega do dr. Cerka in njemu sličnih, so bili le lokalni raziskovalci, bodisi brez zadostnih sredstev ali brez zadostnega poznanja razmer. Kakor je Hohenwart za človeško ribico izvedel od Prelesnika (1875), ki je v zvezi z gozdarji spoznaval kraško prirodo, jo smatral za nekaj samoobsebi umevnega, ne vedoč, da je »učenemu« svetu docela neznana, tako so tudi raziskovalci jam dobivali podatke od opazovalcev - domačinov (n. pr. od župana Kovšča v Planini, Čiča in Petriča v Postojni * in cela vrsta drugih po Krasu), ki so leta in leta opazovali gibanje vodovja, poznali vse povodnji, vse suše in stotere druge dogodke.

Toda gozdarji in posestniki so opazovali brez zveze izven domačega kraja in niso vedeli, da je njih opazovanje samo košček kraškega problema med Ljubljano in Gorico, Idrijo in Trstom. Tako se je torej ta skrivnostni svet razkril šele po — zemljepiscih: katastralna reambulacija v podrobnem in vojaške karte v preglednem so pokazale pravo sliko ter odkrile sistem štirih porečij, namreč: porečje Ljubljanice od Snežniškega gradu pri Ložu dalje; porečje Reke — Timava, od Podgraje v Istri dalje; porečje Kolpe in Čabranke od Čabra dalje, in končno porečje Porečine z drugimi ponikvaricami, severno od Reškega morskega zaliva.

---

* Pri tej priliki poudarjamo, da je treba pisati Odtok in Odtoška jama in ne Otok ali celo Ottok in Ottoška jama; ako morda ni pravilneje Utoška jama, ker Pivka in Črni Potok pri vasi Utok utekata v jamo (Veliki Utok, Mali Utok). Beseda otok (ostrov) za ta kraj gotovo ni pravilna.

Ta štiri porečja imajo svoj skupni vrh v Notranjskem Snežniku (1796), ki s svojimi gozdišči in snežišči uravnava padavino, ki se raz njegova pleča razteka na štiri kraje. Gora je vrlo zanimiva, četudi turistično nekoliko osamljena.

Najumerjenejša in najpravilnejša med vsemi je Čabranka — Kolpa; kraški vodi skoraj ni podobna, ker teče vseskozi po površju. Vendar spada med nje, ker teče po kraškem svetu in — v prvi vrsti — izvira iz kraškega sveta. Njen tek mu ob povodnjih in sušah ni nevarnejši od drugih voda; zato o njej malo govore in malo pišejo, dasi je važna odvodna veja Snežniškega vodovja.

Druga je Ljubljanica s Pivko — Unco in s pritokom od cerkniške strani. Pravilno bi sicer morali izvirališča Ljubljanice iskati pri Ložu in Pivko smatrati za pritok Ljubljanice, kakor je Čabranka prava vodna žila ob sotočju v Kolpo, in ne Kolpa. Časovno spoznavanje obeh pa je ustvarilo izvir Ljubljanice v Pivki pri Zagorju in izvir Kolpe južno od Čabranke pri Osilnici.*

Tretja je Reka od Podgraje do Škocijana, dalje pod zemljo do Sv. Ivana pri Devinu. Njeno porečje je najbolj zanimivo, pa tudi najmanj odkrito, dasi spoznavaš zunaj na dolinah površja (Divača, Sežana, Nabrežina) notranji tek reke same. Spričo brezštevilnih jam in suhih globeli okoli Št. Petra in Nabrežine so ti kraji bili nekdaj prepojeni z raznimi vodotoki; kajti vsaka jama ni drugega nego izsušeni ali udrti del nekdanjega živega vodotoka. S tega stališča je Reka mlajša od Pivke — Ljubljanice; kajti poslednja ima poleg glavne struje ob svojem toku in nad njim obilo kapniških jam, po katerih je nekdaj tekla, a ki so se dandanes izsušile; Pivka ima pri Zagorju deloma celo dve tekoči strugi: ob suši teče voda v zemlji pod vidno strugo, ob povodnji teče poleg tega tudi še v zgornji strugi. Reka Timav pa razodeva svojo preteklost v enotnem teku po velikanskih jamah (brez kapnikov), po katerih se podzemno vedno nižje spušča proti morski gladini. Ker je mogoče približno preračunati starost velikanskih kapnikov, je mogoče tudi utemeljiti višjo starost vodotoka ob suhih jamah s kapniki, od žive struge brez suhih jam.

Porečina se končno radi bližine morja z ostalimi ponikvaricami vred ni mogla zadostno razviti.

Kako so te reke nastale?

Voda prenaša neprenehoma kamenje po raznih strugah; visoko z gora privali svoj prod do morskega obrežja, kjer obleži; ko voda odteče (ker se morje suši) se prod strdi in izpremeni v novo obliko

---

* Ponikvarice po Dolenjskem so poglavje zase. Dokler si poti ni prekopala Sava mimo Zidanega Mosta, je Ljubljansko Barje kot takratno jezero najbrže podzemno odtekalo v dolino Dobrave pri Boštanju in od ondi v Krko, takratno glavno reko.

kamenja. Soča n. pr. prinaša prod izpod gora do izliva, kjer ga popusti in torej sebi strugo vedno podaljšuje; ko se morje umakne, se naplavina posuši in v teku tisočletij izpremeni v novo vrsto kamenja. — Iz apnenca pa so sestavljene tudi lupine mikroskopično majhnih živalic, živečih na morskem dnu ali na površju; poginjajoč padajo na dno, tvorijo morsko blato in ko se voda umakne, se strde v novo vrsto kamna. Apnenec namreč najbrže ni povsem kristalast (prvoten), temveč iz apnenskih lupin nekdanjih organizmov potom groblja in morskega blata izpremenjen in strjen kamen.

Ker je v dobi Jura v naših krajih pokrivalo morje vso zemljo, a se je voda od tedaj dalje jela sušiti in umikati, da jo imamo dandanes samo še v »malem« Jadranskem morju, dočim je bila nekdaj po vsej srednji Evropi, se je morsko blato sušilo in izpreminjalo v današnji apnenec. Odmikajoče morje je zapuščalo najprej za seboj jezera, ker po kotlinah sredi nekdanjih otokov, ki so sedaj kakor gore pričeli gledati iz zemlje okoli jezer, voda ni mogla takoj odteči. Podonavska kotlina je pri Oršovi morala odtok šele izglodati, Sava pri Zalogu do Krškega enako in druge reke podobno. Ves ta tisočletni čas je stala vodna gladina po Notranjskem in v Primorju višje od današnjih rek, in med hribovjem so se svetila samostojna, manjša jezera: pri Planini, Cerknici, Ilirski Bistrici; a deloma na Gorenjskem in povsem na Goriškem je bilo še nepretrgoma združeno prvotno morje.

Suhi svet, nahajajoč se med jezeri in morjem, v obliki hrbtov in dolgih suhih prehodov, pa je podzemno od obeh strani jezerska in morska voda izlizavala, dokler ga ni izlizala: Postojnska jama, jame med Ložem in Cerknico, Cerknico in Planino, Planino in Vrhniko, Divačo in Devinom in druge. Somerno z upadanjem vode pri Zalogu — Krškem, tvorivši Savo, je padala voda pri Postojni, Ložu, Planini, Cerknici, dokler niso nastale mesto prvotnih jezer suhe doline s ponižnimi rečicami: Pivka, Unca itd. Te reke lezejo vedno bolj v tla in popuščajo nad saboj suhe jame.*

---

* Starost geoloških formacij moremo po kapniških jamah zelo očividno primerjati. V Postojnski jami imajo tako imenovani p o d r t i s t e b e r, s premerom 4·5 m. Po nekem žeblju so spoznali, da se je v 10 letih nakapalo za d e b e l o s t papirja (0·3 mm) kapniške snovi. Po debelosti stebra so torej preračunali, da je bil star 150.000 let, ko je padel; na tem padlem stebru je zrastel nov, 2 m debel steber, ki je torej (2 : 4·5) okoli 67.000 let star, oba skupaj 217.000 let! Komur je to »preveč«, mu javimo slučaj iz neke jame na Angleškem, kjer so od 1845 — 1873 našli na nekem stalagmitu (stebru, ki raste nakvišku) 20·9 cm; torej 7·46 mm letnega prirastka. Po tej debelosti bi bil postojnski podrti steber še vedno 15.000 let star. Razlika med 15.000 in 217.000 je umevna, ker kapljice različno gosto padajo in se tenek steber hitreje debeli nego steber z večjim premerom. Čim debelejši je torej kapnik, tem počasneje raste, kajti množina l e t n i h kapljic je večinoma neizpremenjena.

Pokrajina je postajala bolj in bolj podobna današnji zemljepisni obliki med Ljubljano — Gorico, Idrijo — Trstom; suhi svet se je jel pogozdovati in po kotlinah teči reke, ker je med kotlinami voda suhe hrbte v primerni višini podzemno izlizala, da jej ni bilo treba zaostajati. Iz tega so prvotne podzemne reke dobivale odtok, zadrževale so ga le časovne povodnji, ki so ponore zasipale, da je voda zastajala in doline preplavljala.* Ta proces se vrši še dandanes; poplava Unca, Pivke, Reke, Cerkniškega »jezera« in drugod, vštevši Barje pri Ljubljani, ki je sicer dovolj nizko in ima v Gruberjevem prekopu dosti odtoka, a od časa do časa vendar ne zadošča: to je samo današnje stanje tisoč in tisočletnega procesa.

Toda v preteklosti poplave niso bile važne, ker svet ni bil obljuden; dandanes je drugače, ker je svet postal prosvetna ploskev s poljedelskim, prometnim in industrijskim površjem. Zato so si v novejšem času pomagali, opiraje se na razne podzemne preiskovalce, z regulacijami, kakor smo že omenili. Ta dela pa so bila le začasna, bolj amaterska. Problem rešitve je namreč v pravilnem uravnavanju odtekanja snežnice in deževnice raz Snežnik in raz ostalo površje, ki ga dandanes kakor goba zadržujejo edino obširni gozdi in nihče drug; razne regulacije (katavotron pri Planini!) so malodane prazna, draga igrača. Gozdi sami pa regulaciji ob hudem deževju tudi niso več kos; zato ne preostaja drugega nego izkopati prostorne rove od Škocjana pri Divači v morje, med Postojno in Planino, Ložom in Cerknico, Cerknico — Planino, Planino — Vrhniko z močnimi jezi, kakor so naredili z Nilom že na dveh mestih. Ti jezovi z dovolj velikimi predori bodo uravnavali vode, dajali vodno silo in pitno vodo, katere so posebno v Trstu in po Krasu že toliko časa iskali. Vprašanje Rečine na jugu je malenkostno.**

Notranjske jame potem ne bodo več samo zanimiv prirodni pojav, temveč gospodarski faktor največje važnosti: kako uravnavati Snežnikovo padavino z njegovimi vodotoki samimi!

Odtlej pa tudi med planinci ne bo Snežnik več tako osamljen.

---

* Ponikvarice so resnično pri vtoku zasute, pri iztoku iztrebljene, ker si voda sama strugo podsipa in trebi.

** Razlika na mostu Nadlesk 570 m in vas Jezero 555 m (Lož — Cerknica) padca 15 m, razlika Cerkniško jezero (gladina) 550 m in dolina Rak 518 m med Cerknico in Planino padca 32 m, razlika Loka pri ponicanju Reke 357 m in stara cesta Trst 155 (daljava 14 km) 202 m, razlika Postojna 554 m in Planina 449 m padca 105 m, razlika Planina 449 m in Vrhnika 296 m (daljava 12 km) padca 153 m, razlika ponor Rečine — Klana 500 m in »izvir« Rečine 323 m (4 km) padca 177 m.

Dr. Gizela Tarczay (Budapest): Iz madjarskih krajeva

(Višegrad — Dobogokö).

Višegrad.

Oblaci jure, kao konji crni,
kad im se uzde naglo puste...
Ovo je zemlja kralja Matijaša,
tu grad njegov usred šume guste.

Proljetni vihar trga mlado granje
i šiba drevne one kule crne. —
Ovo je šuma, gdje je mladi kralju
lovio hitre košute i srne.

I tu je vrelo, gdje je ponajljepšu
našo srnu, crnooku snašu...
Šuma šumi, slatku bajku priča
O vitezu, kralju Matijašu.

Slovenski se narod dobro sjeća ugarskoga kralja Matije Korvina. Njegovo se ime često spominje u slovenskoj narodnoj poeziji in to uvijek sa najvećom odanom ljubavlju. Simpatična ličnost kralja Matijaša znala je očarati ne samo madjarski narod, nego i strane narode: Matija Hunjadi, priprosti plemićki sin, koji se je dovinuo najvećih časti pa i prijestolja, taj najpravedniji vladar i prijatelj sirotinje, vječno živi kao takav u madjarskoj pa i u slovenskoj narodnoj poeziji.

I zato danas, kad idem šumom, kojom je on hodao, danas, kad gledam ruševine grada, gdje je on stanovao — ja se sjetih mojih Slovenaca i žurim, da im 2 — 3 riječi kažem o kralju Matijašu i o gradu Višegradu.

Višegrad je čisto slovensko ime. Takovih imade u Madjarskoj vrlo mnogo. Znamo, da je oko godine 900, kad se Madjari ovamo doseliše, stanovništvo današnje Madjarske bilo većinom slavensko. To dokazuje mnoštvo slavenskih riječi, koje su ušle u madjarski jezik, pa i mjesna imena, imena gradova, planina i rijeka, koja se nisu mnogo promjenila do danas. Tako nalazimo slovenska imena i u takovim krajevima, gdje je slavenski živalj već odavna iščeznuo, pa eto i ovdje. Kraljevski grad nad Dunavom, kojemu je Sveti Stjepan, prvi kralj ugarski, udario temelj, nosi slavensko ime Višegrad.

Naziv je lijep i posve odgovara položaju grada: visoko nad Dunavom, na vrhu strmoga brda nalazimo razvaline staroga grada. Višegrad — nekoć sjajno sjedište Arpadovaca i Anžovinaca — bijaše raskošno uredjen, te je upravo kralj Matijaš Hunjadi bio onaj, koji ga je najviše podigao.

A sada?

Vanitatum vanitas! Puste razvaline.

Pogled na razvaline neizrecivo je lijep. Bilo bi premalo rečeno, da kažem: romantičan. Ne! Romantika graniči ovdje na grandioznost.

Sam Dunav je kolosalan: ta žućkasta ogromna masa vode teče ovuda tako dostojanstveno, kao da veli: »Podat ću čast kraljevskom gradu tom!« Brdo se uzdiže neposredno na obali rijeke, strmo i nepristupačno. Razvaline na vrhuncu brda prave sa svojim silnim dimenzijama duboki utisak. Pogled sa vrha dolje na Dunav isto kao i pogled sa obale Dunava gore na grad, jednako se duboko doimlje. Tu ima snage, veličine, dostojanstva; kraljevski je to grad!

Oko Višegrada sama zelena brda. Ogromna nepregledna hrastova i bukova šuma, nekoć bogato lovište ugarskih kraljeva, a danas najmilije izletište peštanskih planinara. A oko tog ogromnog kompleksa zelenih šuma vije se široki srebrni pojas staroga Dunava, koji u ovom svom predjelu nimalo ne zaostaje za glasovitom Rajnom u Njemačkoj. —

Došavši iz Višegrada, za 5 sati stigla sam na vrh »Dobogókö« (700 m). Ovo je po visini drugi vrh Piliških gora, dok najviši vrh ove grupe, Piliš, siže do 757 m. Visina je razmjerno veoma malena, ipak je pogled sa vrha zaista veličastven. Vidim srebrnu nit Dunava, kako se vije u ogromnom polukrogu od Esztergoma sve do Pešte, vidim s jedne strane nizinu, Kisalföld, s druge strane gorske grupe Börzsöny i Matra. Od strmih stijena samoga Piliša dijeli me samo jedna duboka dolina.

Ovo je dakle kraj, što ga je kralj Matijaš toliko volio! Sve čekam, hoće-li trublje zaoriti, hoće-li veseli lovci zajezditi šumom? Pod dojmom čarobne panorame čovjek zaboravlja, da je medjutim prošlo 450 godina, a Višegrad leži odavna u prahu.

Danas je šuma mnogo izgubila od svoje romantike time, što se na svakom koraku vidi racionalno šumsko gospodarstvo. Šuma je uredna i čista, kao da se svako jutro pomete i pobere svaka grančica, koju bi vjetar otkinuo. Tu nema starih, napola mrtvih stabala, nema trulih panjeva, nema suhoga lišća, nema grmlja, nema ničesa, što bi smetalo razvoju drveća. Planinarima je strogo zabranjeno, da sidju sa markiranog puta. Svaki čas, na svakom raskršću, na svakoj stazi eto ti pločice sa natpisom: »Tilos!« »Tilos!« »Zabranjeno«, »zabranjeno«! Zabranjeno je u šumi glasno govoriti, zabranjeno je cvijeće brati...

Hvala Bogu, da disati još nije zabranjeno!

Zabrana se tiče samo planinara; ali ptice slobodno pjevaju. Ima ih neobično mnogo. Sjećam se naših šuma u Kršu, oko Bijelih Stijena — tako sam znala po dva - tri sata hodati šumom a da nisam čula ptičjega glasa. Kako je onaj kraj potpuno bez vode, to su si ptice tražile drugi, ugodniji stan. Ali ovdje — ! Nikad takvog koncerta! Sva šuma ječi od malih pjevača. Natječu se: tko će ljepše? Vjeverice skaču sa grane na granu. Plahe srne me gledaju velikim vlažnim

očima. I čovjek zaista, nehotice biva tih, da ne smeta tim dražesnim stanovnicima šume, štićenicima šumske uprave.

Gore na samom vrhu Dobogókö-a nalazimo planinsku kuću, nazvanu po barunu Eötvösu. Kuća je lijepa i velika, uzorno uredjena, opskrba vrlo dobra, ali na žalost, to više nije planinska kuća, to je već obična gostiona. Umjesto vesele opskrbnice čekaju nas uljudni konobari. S konobarima je ušla u kuću etiketa i neprijatnost. Tu nema više onog pravog planinarskog veselja i neprisiljenog tona. Šta će mi sav komfort, kad nema više slobode?

Gorko razočaranje me čekalo na samom vrhu Dobogókö-a. Visoko na tjemenu okomite stijene nalazi se mali platô, i odanle se pruži onaj divni pogled, što sam ga malo prije spomenula. Da! ali na rubu stijene na okolo visoka željezna ograda!

Pa čemu ta ograda? Planinar je vičan, da gleda u ponor, a oni drugi... Pa Bože dragi — zašto nam oteti ovo jedino veselje poradi onih drugih, koji dolaze sa visokim petama? Zar planinar dolazi ovamo zato, da ga i tu tištu željezni okovi, željezne ograde?

Nema više prave slobode tamo, gdje je civilizacija preotela mah i kovala okove prirodi. Priroda time gubi. A ljudi, žedni slobode, uzalud idu na planine; nema je više nigdje!

Oj, nepregledne, zapuštene, divlje šume Velebita! Vas još nije oskrvnula drska ruka ljudske civilizacije, vas još nije otrovala mudra šumska uprava. Netaknute, nepokvarene, silne prašume Velebita, Vi još ne nosite ničije okove, Vi ste mi simbol Slobode!

Hodajući eto po posjedu kralja Matijaša, ja se sjetih divnog Velebita, sjetih se mora, sjetih se Slobode...

Brunon Rotter: Po nepoznanem Pohorju

(Dalje.)

9. Čez Majland na Veliki vrh.

Od Klopnega vrha se napotimo mimo starih drvarskih bajt proti Mirnemu vrhu. Koj prva pot, ki zavije v desno, je naša. Njej sledimo. Vedno nas pelje skozi gozd, zaiti skoraj ni mogoče. Že smo na parobku gozda, na močvirni trati, preko katere dospemo do potoka Lobnice. Če zavijemo pri prvem pritoku v zapadno smer in mu sledimo, pridemo do visokega pomola, iz katerega priteče voda. Ko se vzpnemo na njega parobek, zagledamo pred seboj sledove nekdaj naloženega bajerja, ki se pa od njega opazi edino še zatvornica in majhen tolmun, kjer se zbira voda. Onstran tega pomola se razteza Vetrihov vrh (pribl. 1279 m). Mi pa prekoračimo potok in mu sledimo.

Lobnica se vije po planoti, zarasli z lasino, to je, z lasem podobno travo (Seegras), v svoji ozki strugi, v kateri se pode bistre postrvi, proti Plošovi bajti (Beigot).

Med hojo se nam nudi jako lep pogled na Rogljo in Planinko.

Mimo pastirske bajte, dalje po tratah mimo Javorskega vrha in pod njim, se pride na Borovce in dalje v Majland.

Tu so malo močvirnata tla, nakar se zavije v gozd. Sedaj je treba kreniti bolj v levo po gozdu, nakar se doseže lovska koča Osonkerca.

Od tu je s hlodi nadelana pot do velikega bajerja, nakar se pride po gozdu na stezo in mimo križa na lep in razgledni Veliki vrh ali Župnik (1347 m).

Dalje je markirana pot preko Sv. Treh Kraljev (1191 m) v Tinje in dalje v Slovensko Bistrico.

10. Tolsti vrh.

Iz Ruš se napotimo mimo tovarne za vžigalice v Smolnik in zavijemo pri kapelici za Glaserjevim posestvom, kjer se začne markirana pot. Ta vodi po sadovniku za vrtom imenovanega posestva do vozne ceste, dalje skozi železniški podvoz in po kolovozu naprej do Hlebovega doma na Smolniku (868 m). To posestvo ima Podravska podružnica SPD v Rušah v najemu; turistom je na razpolago ena soba s petimi dobrimi posteljami.

Od tod se gre nekako deset minut po markirani poti napram Šumiku, nakar se zavije ostro v desno in strmo navzgor. Za nekako 20 minut se doseže posestvo Gornjak, odkoder se odpre lep pogled na Selnico in Dravsko dolino.

Od tod se zavije za gospodarskim poslopjem v levo in sledi vozni cesti, ki se odcepi polagano v zapadno smer. Pot se venomer vzdiguje, dokler se ne doseže Gornjakova frata, potem vodi polagano in skoraj ravno naprej, dokler se ne začenja dvigati proti Vivodovi frati. Tu pelje lepo strmo gori do vrha, nato v vijugah jugozahodno doli do potoka, ki priteče od Sekretarja.

Na drugi strani vodi pot zelo strmo navzgor, do malega potočiča, kjer pot preneha. Nadalje se je treba dvigati v zahodni smeri skozi pragozd, kjer leži drevje kar povprek, brez steze na Tolsti vrh (pribl. 1335 m); proti dolini se spuščiš, vedno v severni smeri prodirajoč.

Večkrat si je treba zagotoviti, da hodiš v pravo smer; kajti če plezaš preko vseh teh zaprek in se izogiblješ goščavam, ki se nudijo, kaj lahko izgubiš orientacijo. Toda pogled na kompas pove koj, v katero smer se je treba obrniti.

Tako se pride zopet do nekega potoka; spusti se ob njem nekako 300 korakov navzdol, nakar dospeš do nekake lovske ali drvarske steze, kateri se nekaj časa sledi. Ko se ta zgubi v razmetanem gozdu, treba zopet riti — kako se že pravi! — za nosom.

Če imaš pravilno smer — to najdeš s kompasom — prideš ali do izvira ali pa vsaj nižje do potoka Reka.

Ta potok ima, kakor vsi njegovi vrstniki na Pohorju, zanimive skakalce in tolmune, polne bistrih postrvi. Ima več pritokov ter se odteka proti nekdanji Glažuti, kjer se cepita poti ali na Falo ali na Smolnik.

Sledimo potoku, ki ga je treba vsled strmih in zaraslih bregov večkrat preskočiti, prilično daleč do doline, nakar se vzpnemo zahodno na strmo pobočje in končno na vrh močno zaraslega Bukovja, ki ima tudi približno 1330 m.

Držimo se zahodne smeri ter se spustimo strmo navzdol v dolino Lamprehčice ter dospemo, ko prekoračimo potok, na travnik in po njem strmo navzgor h koči na Klopnem vrhu.

Dr. Rudolf Andrejka: V kraljestvu Ratitovca

Tam, kjer se prvikrat globoko zaje v naše ozemlje bivša goriško-kranjska, sedaj italijansko-jugoslovanska meja, sledeč raztočju med Savo in Soro ob gorskem grebenu Črna Prst—Možic—Lajnar—Porezen, zraste na levem povirju Selške Sore nad obmejno vasjo Sorico, vedno mogočnejše proti vzhodu, gorski orjak Ratitovec, ki doseže v najvišjem vrhu višino 1672 m. Zadnji izrastek Julijskih Alp, je po svoji geologični formaciji pravi sin kralja Triglava, visok in mogočen vojvoda nad vsemi ostalimi gorami in hribi, padajočimi proti Škofji Loki, Kranju in Radovljici.

Z Ljubljanskega Polja vidimo Ratitovec dobro, malo na levo od Triglavske skupine, z njegovima vrhovoma, trapezastim Glavnim Vrhom in topokoničastim Kosmatim Vrhom; mrko, resno in ponosno zre kakor obmejni čuvar preko temnih gozdov in belih gorskih vasic, veselozelenih senožeti in bistrih potokov Škofjeloškega hribovja in solnčne bogate Gorenjske ravnine.

Ratitovec je ves svoboden in naš; čeprav se je nekaj let po prevratu ugnezdil na njem, na široki glavi Gladkega Vrha, tuji nam sosed, kjer je gradil vojaške kolibe in prepletal bodečo žico.

Ponosen sin kralja Triglava, je podedoval Ratitovec po njem obsežen, obvladujoč razgled po skoraj polovici slovenske zemlje. Z njegovega vrha vidiš solnčno Goriško od Črne Prsti, Krna in Matajura noter do Vipavskih hribov, Čavna, Kolka in Hrušice; preko Nanosa ti vzplava pogled na Javornik in še dalje notri do Snežnika in Pivke Planine; pod seboj gledaš Selško dolino in vse Škofjeloško pogorje s skupino Blegaša, Vrtače, Koprivnika, Mladega in Starega Vrha na jugu notri do Sv. Mohorja, Sv. Jošta in Ljubnika na vzhodu, od spodaj pa te pozdravlja Sorško in Kranjsko Polje; preko njih ti roma pogled na dvoglavo Šmarno goro in Ljubljansko Polje s Šiško

in Ljubljano, dalje na Moravške in Dolenjske hribe, in počije na severu ob verigi Kamniških Alp. Spočito oko objame še Karavanke preko temnozelene Jelovice; tam na zapadu pa ostrmi nad veličastno Triglavsko skupino in njeno podložnico Pokljuko. Nove lepote pa zreš z zapadnih vrhov, kjer zagledaš pod sivimi skalami Pršivca in Rudnice temnozeleno Bohinjsko jezero.

Ratitovec je kralj Selške doline. Pod Donnerskoglom, zadnjim njegovim izrastkom na zapadu, izvira v višini 100 m nad morjem Selška Sora, ki jo tu imenujejo še Sorico in ki je dala ime vasi, nastali pod njenim izvirom. Neznaten in majhen je ta izvir; a kmalu nastane iz potočka močan gorski potok, ki drvi zapadno od vasi v globoko grapo ter deli gorovje Ratitovca od Lajnarja (1500 m), Slatnika (1550 m) in Možica (1604 m), ki spadajo še v gorsko gmoto Bohinjskih planin. Sedlo Petrovo Brdo (817 m) veže greben, ki gre od Ratitovca v južnozapadni smeri preko Lajnarja, Slatnika in Hoča (1514 m) proti 1631 m visokemu Poreznu, odtod na Humin (1387 m) in Cimprovko (1258 m), tam pa zavije ostro proti vzhodu ter veže z Labniškim Vrhom (1349 m), Davškim Vrhom (1006 m) in Črnim Vrhom (1288 m) Ratitovško gorsko skupino z Blegašem (1563 m), Vrtačo (1104 m), Koprivnikom (1399 m), Mladim Vrhom (1371 m) in Starim Vrhom (1227 m) in s temi s Poljansko dolino.

Gorski greben se znižuje od Koprivnika in Mladega Vrha do Četene Ravni na 918 m, od tu pa gre čez Božičev hrib (761 m) vedno v vzhodni smeri na Krivo Brdo nad Sopotnico, kjer se obrne ostro proti severu in se povzpne v Ljubniku zopet do znatne višine 1027 m.

Proti severu je Ratitovec po planini Pečani, ki tvori prehod iz Selške doline v Bohinj, zvezan z Jelovico, ta pa po grebenu »Prevela« s pogorjem Sv. Mohorja (952 m) in Sv. Jošta (860 m), odnosno Planice (823 m) in Križne gore.

Med temi gorskimi vrhovi in grebeni teče Sorica. Ob laški meji pod Petrovim Brdom ji zapirajo Davški predhribi pot proti jugu in zapadu; tedaj se Sorica obrne ostro proti vzhodu ter obdrži to smer v glavnem ves čas svoje nad 36 km dolge poti do izliva v Savo pri Medvodah.

Ojačene po močnih pritokih, ki jih pošiljajo Hoč in Porezen, goni Sorica v ozki dolini, v kateri je komaj prostora za okrajno cesto Škofja Loka—Podbrdo, že močne žage (Zgaga). Pri Podroštu, tam, kjer se dviguje in odcepi cesta proti vasi Sorici, ji priteče na levi strani iz Danjskih in Soriških hribov potok Štajnpoh (Steinbach). Odtod jo pozdravlja po 3 km dolgem toku prva večja naselbina v Selški dolini, prijazna vas in župnija Zalilog. Malo nižje sprejme na desnem bregu pri takozvanem Davškem mostu v svoje naročje bistro Davčo, ki se pri žagarskem zaselju Farji Potok združi z gorskim potokom istega imena, sinom sivega Blegaša.

Pol kilometra nižje se zoži, pod romarsko cerkvijo na Suši, že dotedaj ozka dolina v romantično tesen, ki si jo je Sora v teku tisočletij izkopala. Ta tesen, prava vrstnica Kokrskih sotesk na Jezerskem, sega pičel kilometer do zaselja Jesenovca, kjer se zopet malo razširi. V njej se izliva na desnem bregu v Soro nevarni hudournik Zadnja Smoleva, ki priteče izpod Vancovca (1084 m) in Martinjvrha. Takoj nato priteče na levem bregu pri Jesenovcu izpod Prtovča potok Plenšak. Od tu do trga Železniki je komaj 2½ km. V Zgornjih Železnikih se steka na desnem bregu divji hudournik Spredn ja Smoleva, ki prihaja iz Ostrega Vrha in Martinjaka.

Pod Železniki je nastala iz Sorice že Sora, in to vsled imenovanih močnih pritokov, katerim se pri vasi Češnjica na desnem bregu pridružita še dva druga: Dašnica, izvirajoča na vzhodnem podnožju Ratitovca med Podlonkom in Prtovčem, in Češnjica, ki jo pošilja Jelovica izpod Dražgoš in Rastovke. Od tu naprej se dolina širi ter se pri Selcih in Bukovici pretvori v takozvano »Selško«, odnosno »Bukovško Polje«.

Pri Selcih se izliva na levem bregu v Soro potok Sevnica, prihajajoč izpod Prevale in Laškega hriba, pri Bukovici pa sprejme naša reka z iste strani potoka Jablanico in Bukovščico. Malo nižje pod Bukovico priteče pri vasi Luša na desnem bregu v Soro potok Luša, prihajajoč izpod Starega in Mladega Vrha ter Božičevega hriba, ki tvori raztočje med Selško in Poljansko Soro. Do vasi Prapretno, ki leži komaj 5 minut od Luše, brani Sori široka Križna gora nadaljno pot na vzhod: zato se obrne naša znanka proti jugu, a zadene po 1 km dolgem toku ob mogočni masiv strmega Ljubnika. Z mlado močjo se prerine v ozki »Soteski« skozi to zadnjo zagrajo ter stopi pri Škofji Loki v širno ravan, ki se po njej imenuje Sorško Polje. Tu izgubi svoje posebno ime: združi se namreč s svojo starejšo in mogočnejšo sestro, Poljansko Soro ali Poljanščico, tik pod Škofjo Loko v mogočno reko, Soro, ki se po 10 km dolgem toku izliva pri Medvodah v Savo.

Dolina, ki smo jo na kratko popisali, se imenuje Selška dolina, po največji in najstarejši vasi, Selcih, ki leži skoraj v njeni sredini. Dočim spominja solnčna Poljanska dolina, s svojimi razmeroma položnimi hribi, odprtimi v južnozapadno smer, s svojimi zelenimi tratami in bukovimi gozdi, na bližnji goriški jug, ima Selška dolina izrazit značaj podkrajske (predalpske) doline. Polna je krepkih in strogih znakov, bodisi v drznih oblikah svojih nad 1200 m visokih gora, poraslih s temnimi smrekami in jelkami, ali pa v svojih neugnanih hudournikih, penečih se po razdrtih grapah in turobnotemnih tesneh.

Med tema dolinama na eni in med Selško in Savsko dolino na drugi strani se razprostira svet, oblagodarjen z neizčrpnimi pokra-

jinskimi lepotami, svet, ki je dal slovenskemu narodu dva izmed največjih njegovih sinov: Dr. Janeza Ev. Kreka in Dr. Ivana Tavčarja. In kakor da bi pokrajinski značaj obeh dolin vplival tudi na značaj in duševnost teh mož, prevladuje v dr. Tavčarjevih delih poleg gorenjske kreposti, ki je obema skupna, vendar mehka sanjavost in umetniško izglajena vsepoglednost, dočim je v Krekovih spisih, še bolj pa v njegovem življenju, povsod izražena stroga in ostra volja do organizirane sile, do neumornega, smotrenega dela in boja.

Tako sta ta dva duševna velikana postala simbola svoje ožje domovine, kakor kraljuje ogromni, a mehkeje oblikani Blegaš nad Poljansko, drzovito kipeči in prepadni Ratitovec pa nad Selško dolino. S čudno močjo vabi ta dosedaj malo poznani svet vsakega zopet k sebi, kdor ga je bližje spoznal.

*

Daj, dragi bralec, da te povedem iz meglene Ljubljane v to kraljestvo Ratitovca! Hočem ti biti točen vodnik in mentor. Iz mojih besed in stavkov, prešibkih, da bi mogli zajeti in podati vso neizmerno lepoto teh krajev, pa naj ti zasije nasproti to, kar sem sam občutil: zlata duša naše slovenske domovine.

Proti Škofji Loki.

Pot v Škofjo Loko (za automobile, kolesarje in vozove) vodi iz Ljubljane po državni cesti mimo Zgornje Šiške, Št. Vida, Medna do Medvod. Tu se od dosedanje državne ceste pri km 12 (še pred železniško postajo) odcepi na levi deželna cesta v Škofjo Loko, ki vodi mimo Preske, Goričan (poletni grad ljubljanskega škofa, velika tvornica lesovine Združenih papirnic Vevče, Goričane in Medvode) čez potok Ločnico pod vrhom Osojnika (750 m) ves čas ob desnem bregu Sore. Velika vas Sora s svojo lepo, na brdu stoječo cerkvijo, vasi Draga, Gosteče, Pungart in Hosta so prijazne in mične točke te poti, ki privede naposled v škofjeloški predkraj Puštal in odtod čez most v Škofjo Loko. Kdor ni prijatelj mnogih, čeprav ne prevelikih klancev in ovinkov, na katerih je ta pot bogata, si lahko izbere drugo pot, ki vodi po državni cesti naprej čez sorški most v Medvodah (odtod jako lep pogled na Ratitovec) skozi Medvode po državni cesti čez klanec nad km 13, potem še do cerkve sv. Nikolaja na Jeperci, kjer se odcepi pri km 15 okrajna cesta v Škofjo Loko, vodeča razun enega majhnega klanca pri Suhi ves čas po ravnem skozi vasi Reteče in Godešič (železniški prelaz) in skozi Suho na železniško dovozno cesto do Škofje Loke.

Večina izletnikov si pa bo gotovo izbrala vožnjo po železnici. Postaja Škofja Loka je oddaljena od mesta 2 km ter leži v vasici Trata, ki pa je v 50 letih, odkar je potekla gorenjska železnica mimo

nje, postala iz malopomembne vasice znaten industrijski kraj ter, rekel bi, železniško pristanišče škofjeloško. Štiri parne in električne žage (Dolenec, Hajnrihar, Caleari, Guzelj), lesne trgovine, razsežna skladišča lesa, žaganic, olja, 2 veliki gostilni, uradniške in delavske stanovanjske hiše dajejo tej procvitajoči naselbini že skoro mestni značaj.

Trije avtomobili čakajo po navadi na postaji. Od teh avtomobilov oskrbuje eden lokalno zvezo med kolodvorom in mestom, ostala dva pa zvezo med Škofjo Loko in Železniki, odnosno med Škofjo Loko—Poljanami in Žirmi.

Od postaje Škofja Loka vodi 10 m široka, l. 1914 zgrajena okrajna cesta v pol ure v Škofjo Loko. Na stotine kmetskih voz, težko obloženih z žaganimi deskami, hlodi, ogljem, sodi itd., v novejšem času tudi še poštni in tovorni avtomobili, so znak vedno večjega prometa in procvitajoče obrti Selške in Poljanske doline.

(Dalje.)

Kotiček

Gozdovniki in turistika.

Kdo so gozdovniki? Gozdovniki so mladi ljudje, ki jih žene v naravo čista ljubezen in hrepenenje. Vzpenjajo se na vrhove, sledijo gamsovim stezam, še neizhojenim, vztrajno korakajo po trdih cestah, prašni in trudni, lačni in žejni, pa naprej hrepeneči.

Najlepše za nje je prenočevanje pod milim nebom, ali v šotorih. Počasi prihaja v vrste naših turistov navada šotorenja. Gozdovniki, večinoma revni dijaki, ne morejo zahajati v koče in planinske hotele. V gozdove gredo, pod strmimi stenami; tam si zakurijo svoje večerne ognje, zavijejo se v odeje in zaspijo pod nebesnim oblokom. Ni lepšega, kakor je tako spanje. Nad teboj utripljejo zvezde, veje šušljajo v polnočnem vetru, svetla skorja breze te plaši v sanjah, ogenj pa meče pošastne sence, ki se bližajo in umikajo, plezajo v vrhove smrek in skačejo z njih na mlado podrast. V jutru pa te zbudi hlad padle rose, da se pomakneš bliže k ognju.

Če preti dež, si postaviš šotor. V dobrem zavetju si, ko izbruhne nevihta, te gluši grom in te plašijo strele. Privlačna je romantika belih šotorov v zelenih gozdih. Mi, kar nas je mladih, jo ljubimo predvsem zato, ker nas pripravlja za može. Mož je v gozdu res mož; gozd zahteva posebnih izkušenj. Niso manjše kakor zahteve gorá, ledenikov in sten... Vedeti moraš, kako se napravi ležišče, se zavaruje šotor pred vihro in kam se zatečeš, če nimaš šotora. Postaviti je treba ognjišče, nacepiti drva, treba je kuhati. Hlače so se ti strgale. Nit moreš vzeti v roko in jih zašiti. Tvoj tovariš si je izpahnil nogo, se je usekal. Ali mu znaš pomagati? Lekarna mora biti pri roki, tvoja roka pa mehka in spretna, kakor roka usmiljene sestre.

Lepa je romantika večernega ognja. Sami prijatelji sedijo okoli njega; bratje v nevarnostih, tovariši v nesreči, nežne sestre v žalosti. Vesel smeh se razlega in pesmi orijo v nebo, stare narodne pesmi, pesmi popotnikov in lovcev in fantov na vasi, drugod že skoraj pozabljene pesmi.

Veliko zlo je — tako pravi gozdovnik — da prihajajo na gore turisti, katerim je v ustih in srcih kvanta, njih pesem umazan kuplet, planinci, ki se v kočah napijejo, skrunijo naravo, žalijo dostojanstvo naših gora in sebe ponižujejo.

Naš pogovor pri večernih ognjih pa je: ljubezen do narave in do sočloveka. Še to naj vam povem, da mi s turizmom ne razumemo edino hoje na vrhove. Turizem nam je vse več, je iskanje domovine! Iščemo pa je tudi v skritih vaseh, v širnih gozdovih, na policah in stolpih sten, na prostranih nižinah in na ravnih cestah, ne samo na vrhovih.

Mi hočemo oživeti tradicijo slovenskih študentov, ki so pohajali peš v svet. In bolje so poznali domovino ko mi, čeprav tedaj ni bilo železnic in avtozvez. »Pauper studiosus sum, peto viaticum.« To jim je pomagalo v potrebi. Brez denarja so šli na pot, na svoje noge so se zanesli in na svoje — dobro šolsko izpričevalo.

Mi jemljemo na pot odejo, hrano, lekarno in kitaro; odejo, da se zavijemo vanjo v mrzlih nočeh, hrano, da si utešimo glad, zdravila, da pomoremo vsem, ki so pomoči potrebni, in kitaro, da si zapojemo mladostno pesem v pogum. Ko nam zmanjka hrane, pomagamo kmetom orati in kositi, spravljati in poganjati živino, delavcem podajati opeko in kopati jarke in temelje mogočnim stavbam; v nedeljo popoldne pa zaigramo na ples — in naši nahrbtniki se zopet napolnijo.

Mi nočemo iskati lepot morja in palm juga vse do tedaj, dokler nam ne bo poznana domovina. Kaj boš hodil v Dalmacijo, če niti sosednje vasi ne poznaš?

Na hribe hodimo iz ljubezni do snežnih vrhov, do skalovja in iz ljubezni do gledanja iz višine v nižino. Po dolgih cestah hodimo radi doživljajev, v gozd radi lepote in vonja dreves. Plezamo zato, da postanemo vztrajni in drzni, da si ojačimo voljo, da nam vzraste samozavest, da si navezani na prijatelja pridobimo čut odgovornosti, da se naše telo ojači, se roka okrepi, noga postane sigurna in se naše misli navadijo na strnjenje. Ni nam za osebno prvačenje. —

To sem vam hotel povedati, o planinci! Pohitimo ven iz zakajenih gostiln in hotelov. Pojdite z nami v gozd! Stari turisti so delali tako; to je bilo takrat, ko še ni bilo planinskih hotelov. Ne hodite pa samo na vrhove! Obiščite tudi sosednjo vas in — i cesta nas vabi: skromna je in tiha, vendar preizkusite njeno mikavnost — draga vam bo! In šotorite z nami pod milim nebom!

P. T.

Čez hrib in dol

Žane: Strojevodja na Triglavu.

Komaj se je za hribolazce začela sezona, začel se je tudi strojevodja Žane ozirati po planinah, katerih vrhovi so se že bliščali v zimskem snegu. »No, Žane, ali pojdeš tudi letos na Triglav?« »Seveda pojdem! Če vse gori lazi, zakaj bi jaz ne? Morda bo letos več sreče ko preteklo leto.«

Dnevi so minevali, čas je hitel, a Žane še ni shodil za Triglav... »Žane, pojdi no, pojdi! Vreme obeta lepo.« »Dobro, drži.« In res je v pondeljek 17. avgusta 1926., ko je bil službe prost, pustil svoj stroj in jo je z nabasanim nahrbtnikom, dolgo palico in s hudo podkovanimi čevlji mahnil v hribe. Spremljala ga je mlajša hčerka. Tudi ona je imela poln nahrbtniček dobrot ter nekaj novih cvekov, kratko palico, kratke lase in punkeljček bonbončkov. Na kolodvoru je že čakal tovariš Jaka, kot vodnik, z manjšo družbo: »Hitro na vlak in proti Gorenjski!«

Otroci k oknom, kakor se spodobi, Žane pa se naloži v kot in si nabaše pipico. Med klepetanjem koles in jezikov smo hitro dospeli do Jesenic, brzo prestopili in kmalu pridrdrali v Dovje na postajo Trigavskih romarjev. Ljudje so hiteli mimo nas, češ, kdo bo prvi v Aljaževem Domu. Mi smo se držali načela: počasi, z volovskim korakom. V Aljaževem Domu smo vseeno vsi skupaj prišli, in tudi prostora je bilo dosti.

Med potjo smo si vroče obraze skopali v Peričniku. Srečali smo tudi častitega 80 letnega župnika, spoštljivega Aljaža samega. Nikoli še ni on nas videl, ne mi njega, a že od daleč nas je pozdravljal in vprašal, ali gre vse to na Triglav. Tisti »to« je bil Jakatov sin Oskar, komaj en meter visok, devetleten junak. »No, le srečno hodite! Jutri Vas bom pa z rešpetlinom videl, ko boste na vrhu.«

Žane se mu še priporoča: »Gospod župnik, dajte no, Vi, ko imate ugledno besedo na visokem merodajnem mestu, prositi za lepo vreme.« »Dobro, dobro, bom tudi to opravil! Srečno hodite! Pozdravljeni!«

V Aljaževem Domu smo šli kmalu k počitku; kajti z dnevom smo hoteli odriniti v sinje višave Triglavskih vrhov.

Ko je prišel zjutraj oskrbnik budit, je bil Žane že pokoncu. Oplaknili smo želodce s čajem in nato odrinili; Žane je še prej pipico nabasal, češ, da bo planinske muhe odganjal. Združili smo se z neko drugo skupino. Drugi gospodje so se odlikovali v ukanju, Žane pa ni mogel, ker je nosil pipico v ustih.

Tako je pot v veselem razpoloženju hitro minila; saj pot čez Prag ni nevarna. Ena skupina je šla spredaj, Jaka z družino zadaj, Žane je pa v sredi držal zvezo. Tovariš Jaka ni imel lahkega posla: sinek 9 let, hčerka 12, soproga itd.

Srečno smo dospeli do »Vode«, kjer se Tominškova in pot čez Prag snideta. Ej, voda! Potem pa naprej do Kredarice in v Meko triglavskih romarjev, v »Triglavski Dom«.

Nasproti Doma se je mogočno dvigal sivi velikan; še precej prijazno je gledal na nas zemeljsko golazen. Kar začujemo z vrha italijansko vojaško godbo... Spoštljivo, s klobukom v roki je Žane najprej ogledoval Triglav, ki mu je bil tako blizu, a še tako visok. Ko je čul, da so Italijani na vrhu, je zagodrnjal nekaj v laščini, kar gotovo ni bila molitev.

V Triglavskem Domu smo se okrepčali, si odpočili in se pripravljali za pohod na vrh k Aljaževemu stolpu. Korajžno smo začeli, naglo smo se dvigali višje in višje, Triglavski Dom je postajal vedno manjši. Žane se je krepko držal; sem pa tja je zbiral paro, a sape mu ni nikoli zmanjkalo. Jaka je imel pač težjo nalogo s svojo karavano; tu se je pokazala solidarnost s planinci, ki so s Triglavom že stari znanci: vzeli so vsak po enega otroka in tako smo srečno dospeli na vrh.

Trud je bil obilo poplačan z nepopisnim razgledom. Vse se je vpisovalo v knjigo in žigosalo razglednice; potem smo stopili skupaj, in krepko je zadonela pesem »Triglav, moj dom«.

Hitro je mineval čas in treba je bilo misliti na razstop. Najtežje se je ločil Žane. »Star sem že; vedno sem si želel priti na vrh Triglava; danes se mi je želja izpolnila in hvaležen sem zato, morda sem prvič in zadnjič na njem!...«

Pot navzdol je šla gladko in brez nezgod, tudi tov. Jaka je svojo karavano srečno spravil v varno zavetje Triglavskega Doma. V Domu smo hvalili lep razgled, jedli in pili in peli. Nazadnje smo poiskali svoja ležišča in kmalu je zavladal mir v Domu in vse je spalo. Zjutraj je bilo ob zori vse pokonci in se je razšlo na vse strani. Dobro je bilo, da smo jo ubrali proti domu, ker je drugi dan deževalo.

Tako sva z Žanetom romanje na Triglav srečno skončala. Preostaja le najina pobožna želja, da bi drugikrat zopet šlo tako gladko in po sreči. Žane pravi: »Ako bodo kosti in meh v redu, bom še večkrat obiskal diktatorja gorenjskih velikanov.« Ponovno pa trdi, da mu je vedno žal, ker ni kot mlad človek gojil turistike; vsekako hoče kot starina vsaj deloma doprinesti, kar je mlad zamudil. Srčna želja mu je tudi, da bi vsi stanovski tovariši, ki še niso bili na

Triglavu ali na drugih visokih hribih, okusili, kako slobodno se diha v prostih višavah, v čistem zraku, kjer ni lokomotiv in železnic, ni ropota in smradu, in ni ne pravilnikov, ne signalov! Le markacija ti kaže pot do cilja; ko je ta dosežen, je trud obilo poplačan. Blažena tihota te obdaja, ti leči dušo in srce. Ko se nasanjariš, zavriskaš veselo, da odmeva od skal; le prehitro se zaveš, da si jutri ali pojutranjem zopet uslužbenec z enoličnim kulukom v prid uprave, naroda in države.

Ivan Stajer (vulgo Žane), strojevodja drž. železnic.

Obzor in društvene vesti

Odlikovanje. — Našemu predsedniku g. dr. Franu Tominšeku, odvetniku v Ljubljani, je v priznanje delovanja za vzajemnost turistike in sporta med S. P. D. in češkoslovenskimi društvi g. prezident češkoslovaške republike podelil red Belega leva IV. razreda. Odlikovanje mu je 11. februarja izročil g. gen. konzul dr. Resl.

Darilo. — Ugledni naš sotrudnik g. dr. Jos. Oblak je odstopil in podaril našemu društvu neko terjatev v znesku Din 5000.—, ki smo jo sedaj potegnili. — Darovalcu za to velikodušno naklonilo najlepša hvala!

Železniške ugodnosti planinskih društev. Železniško ministrstvo nam je v tem pogledu dostavilo sledeča pravila in navodila, po katerih se naj naši člani ravnajo: »Članovi planinskih društava, izvidnici i planinke kada prave društvene izlete, imadu pravo na vožnju u polovinu normalne cene u 2. ili 3. razredu putničkih i mešovitih vlakova ako putuju na odstojanje preko 50 km i sa 10 lica, odnosno, ako plate povlaštenu cenu za odstojanje od 51 km i za 10 lica. Svi članovi moraju putovati u jedno i istom razredu. Grupe od najmanje 15 lica mogu na odstojanju preko 100 km upotrebiti i brze vlakove. No i manjim grupama, odnosno i na kraćim odstojanjima, dopuštena je upotreba brzih vlakova, ako se plati povlaštena vožnja za 15 lica i za odstojanje od 101 km.

Svaki putnik mora imati člansku legitimaciju. Legitimacija sa fotografijom mora biti overena od društva i od nadležne željezničke direkcije. Legitimacija važi za jednu kalendarsku godinu.

Za svako putovanje mora društvo izdati vodji grupe posebno uverenje u dva primeraka prema uzorku koje mora sadržavati ove podatke: a) ime društva, b) ime vodje društva, c) imena svih ostalih članova, koji putuju u grupi, d) prugu putovanja, kao i vrstu vlaka, e) dan izdavanja uverenja, f) potpis, adresu i žig društva. — Uverenje važi samo za jednu vožnju (jedan pravac) na označenoj pruzi i za rok od 14 dana, računajući dan izdavanja kao prvi dan. Vožnja se može otpočeti bilo kog dana, ali se mora završiti u roku važnosti uverenja.

Ulazna će stanica, pri izdavanju povlaštenih voznih karata, ova primerka uverenja žigosati staničnim žigom sa datumom, zadržati jedan primerak uverenja a drugi vratiti vodju grupe. Posle svršetka putovanja uverenje se mora predati izlaznoj stanici. Na zahtev železničkog kontrolnog osoblja vodja grupe mora pokazati uverenje sa voznim kartama, a članovi svoje legitimacije.

Prekidanje vožnje dopušteno je samo celoj grupi. Isto tako je prelaz iz 3. razreda u 2. razred ili prelaz u brzi vlak dopušten celoj grupi.

Ako se grupa sastoji iz više od 30 lica, mora vodja grupe da prijavi šefu stanice putovanje bar 24. sata pre polazka vlaka.«

Jadranska Plovidba v Sušaku nas je obvestila, da uživajo na njenih parnikih prej ko slej člani S. P. D. 25% popusta, ako potujejo v skupinah po najmanj 5 oseb.

Smuški odsek Kranjskogorske podružnice SPD se je ustanovil dne 2. februarja t. l. Njegov namen je osobito: 1. Podpirati informativno in po možnosti dejanski vse zimskošportne prireditve, prirejene od katerekoli strani, ako je bil odsek za to pravočasno naprošen in so se mu dostavila potrebna navodila.

2. Da se tujcu omogoči spoznavanje naših divnih smučarskih smeri, se bodo te tudi za zimski čas zaznamovale; tako bo mogel vsakdo, tudi v neznanem terenu, lahko nastopiti svojo pot, ne da bi bil izpostavljen opasnosti zablode, ki bi posebno smučarja-začetnika oplašila. Te smeri se bodo svoječasno objavile.

3. Smučarji - domačini bodo imeli svoje trenerje v tem odseku; s tem jim je dana možnost, da se vsestransko tehnično izurijo. Bodočnost pa bo pokazala, kje bo središče zimskih favoritov.

Nadejamo se, da bomo s to ustanovitvijo v doglednem času omejili predsodke o Kranjski Gori. Pričakujemo vsestranske podpore, da se udejstvijo naše lojalne namere.

V odsek so bili izvoljeni sledeči gg.: Predsednik: Stanko Černe; tajnik Franc Pečar, posestnik; blagajnik Franc Žerjav, lov. čuv.

Literarna medsebojnost. — Naš »Vestnik« ima namen, da seznanja najširše kroge z našimi planinskimi težnjami in s planinskim pokretom v vseh, posebe še narodnih ozirih. Zato pozdravljamo z zadoščenjem vsako uvaževanje naših spisov in poročil. Želimo pa in pričakujemo, da se posnetki — osobito doslovni — tudi označijo s pripombo, od kod so vzeti. S tako pripombo posnemalec ne bo nič izgubil na ugledu, a bo pokazal, da pozna in spoštuje mednarodne literarne običaje.

Naše slike. Triglav z Jeseniške Kočne. Karavanke nas privabijo posebno radi razgleda, ki ga tam uživamo. Poznamo našo Golico, seveda bolj spomladi. Pozimi pa bomo krenili kot smučarji tudi na levo in desno po precej položnih gorskih hrbtih. Žal nam ne bo, če se vzpemo na Kočno nad Jesenicami. Že tura sama — najprej po tihih gozdovih, potem pa po zasneženih planjavah — je za turista vzpodbudljiva. Ko pa stopiš na vrh, se ti odpre preko meglenega morja pogled na Triglavsko pogorje, kakor ga nam podaja slika. V žarkem zimskem solncu se svetijo ostro začrtani vrhovi Kanjavec (2568 m), Rjavina (2532 m), Begunjski vrh (2464 m), Cmir (2393 m) in Stenar (2501 m), v sredini med Rjavino in Cmirom pa se ponosno dviguje sam Triglav (2863 m).

Vsebina: Potočnik Miha: Jalovčeva severna stena (str. 49). — Jožef Zazula: Notranjski Snežnik in problem njegovih voda (str. 56). — Dr. Gizela Tarczay: Iz madjarskih krajeva (str. 60). — Brunon Rotter: Po nepoznanem Pohorju (str. 62). — Dr. Rudolf Andrejka: V kraljestvu Ratitovca (str. 64). — Kotiček: Gozdovniki in turistika (str. 68). — Čez hrib in dol: Ivan Štajer: Strojevodja na Triglavu (str. 69). — Obzor in društvene vesti: Odlikovanje, Darilo, Železniške ugodnosti planinskih društev, Jadranska Plovidba v Sušaku (str. 71). Smuški odsek Kranjskogorske podružnice SPD. Literarna medsebojnost (str. 72). — Naše slike (na prilogi): Triglav z Jeseniške Kočne.

»Planinski Vestnik« izhaja 12 krat na leto in stane v tuzemstvu za celo leto 40.- Din, za inozemstvo 60.- Din. — Naroča, plačuje, reklamira se pri Osrednjem Odboru S. P. D. v Ljubljani. Rokopisi, sploh spisi in poročila za natis se pošiljajo na naslov: Dr. Josip Tominšek, gimn. ravnatelj v Mariboru. Za uredništvo odgovarja: Janko Mlakar, profesor v Ljubljani. — Izdajatelj: Slovensko Planinsko Društvo v Ljubljani; njegov predstavnik je dr. Fran Tominšek, odvetnik v Ljubljani. — Tisk tiskarne Makso Hrovatin v Ljubljani. (Priloge slik tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani).

Ponca in Mangart s Petelinka

Fot. Egon Planinšek